

18.1.1934

St. Zj. Ameryki na gruncie światowym

Błysk złota i szelest dolara, w reku i orędziu Prezydenta Roosevelt'a do Kongresu z 15 go b. m., przykuły znowu uwagę w stronę St. Zj. Ameryki. Po pożegnaniu się z Europą, w lecie r. ub., na światowym zjeździe gospodarczym w Londynie, zajęło się wielkie mocarstwo za Atlantykiem swoimi sprawami wewnętrznymi, które są niemałe. Dalszym ciągiem tych działań gospodarczo-pieniężnych, które zresztą mają także ogromne znaczenie dla całej gospodarki światowej, są obecne postanowienia i zapowiedzi Prezydenta Roosevelt'a.

Lecz i w dziedzinie bezpośrednio politycznej odbywał się, na gruncie międzynarodowym, także w ostatnim półroczu, głos St. Zj. Ameryki, choć nie codziennie, jak czasami, za to jednak dobitnie.

Nawiązanie stosunków dyplomatycznych między St. Zj. Am. Półn. a Z. S. R. R., podpisane 16-go listopada r. ub. w Waszyngtonie, w czasie pobytu tam p. Litwinowa, jest niewątpliwie, po 17 latach przerwy, zdarzeniem światowej doniosłości. Zasięg jego idzie oczywiście mniej w Europę niż w Daleki Wschód. Gdy pod koniec r. ub. z oświadczeń jen. Araki'ego, stojącego na czele rządu w Japonii, dosłuchiwano się wskazówek, iż Państwo Wschodzące Słońca zamierza mieć flotę tak wielką, jak St. Zj., a wojsko tak silne, jak Z. S. R. R., porozumienie tych dwu państw miało również swą wymowę.

Pod sam koniec r. ub., dnia 28-go grudnia 1933, przedstawiając najogólniejsze poglądy St. Zj. w zakresie polityki międzynarodowej, oświadczył się Prezydent Roosevelt, w mowie tej, przeciw hasłom rewizji i zbrojeniom w zamiarach wojennych, mówiąc:

— Ludność świata jest w 90 proc. zadowolona ze swych granic terytorjalnych i gotowa ograniczyć swe zbrojenia, jeśli każdy naród tego dokona, a pokój światowy zagrożony jest przez pozostałe 10 proc.

Za wyraz poglądów na sprawy europejskie w poważnych i trzeźwych kołach amerykańskich w ostatnich czasach można uważać książkę p. Hamilton Fish Armstrong'a, kierownika najpoważniejszego pisma amerykańskiego w dziedzinie polityki międzynarodowej, Foreign Affairs, napisaną po pobycie w Europie latem r. ub., głównie o Niemczech i sprawach z polityką Niemiec związanych, p. t. Hitler's Reich.

Książka ta, doskonała w bardzo bystrym przedstawieniu wielkiego przeobrażenia Niemiec pod rządami Hitler'a i celów polityki Trzeciej Rzeszy, porusza także bliskie nasze sprawy, mówiąc o Gdańsku pod nowymi rządami nacjonalno-socjalistycznymi, że poprostu trzymają one Gdańsk dla Hitler'a na sposobną chwilę (str. 41), oraz przedstawiając dobre prawa Polski do Pomorza (str. 45) i nieodrzeczność jakichś pomysłów zamiennych czy ku Litwie czy ku Ukrainie.

Poglądy p. Hamilton Fish Armstrong'a napewno odzwierciedlają poważne spojrzenie Ameryki na dzisiejszą Europę z Niemcami w środku, świadcząc zarazem, że od strony St. Zj. mogą dziś liczyć na poparcie raczej działania na rzecz prawa, bezpieczeństwa i pokoju, niż działania przeciwne.

Stanisław Stroński.

Przewrót społeczno-gospodarczy w Niemczech

Ustrój Pracy Narodowej

Moralne podstawy ustawodawstwa pracy

(Korespondencja własna „ABC“)

BERLIN, 17.1. — Wydana ostatnio ustawa o uregulowaniu pracy narodowej wprowadza zasadniczy przewrót w stosunki gospodarcze, wkraczając w wewnętrzne życie przedsiębiorstw. Składa się ona z 7-miu działów (Abschnitte).

Przywódca przedsiębiorstwa i Rada Zaufania

W przedsiębiorstwie pracują: przedsiębiorca, jako przywódca (Führer) przedsiębiorstwa, oraz urzędnicy i robotnicy, jako zespół (Gefolgschaft), wspólnie nad spełnieniem zadań przedsiębiorstwa i nad wspólnymi potrzebami narodu i państwa. Obowiązkiem przywódcy jest pozostawać o dobro zespołu, obowiązkiem zaś zespołu — dochowywać wierności przedsiębiorcy.

W przedsiębiorstwach, będących własnością osób prawnych, lub własnością zbiorową, przedstawiciele prawni mogą powierzyć namiestnictwo osobie zaufanej, przez siebie wyznaczonej. Ustawa nie dotyczy przedsiębiorstw komunikacji wodnej i powietrznej.

W przedsiębiorstwach, posiadających więcej, niż 20 pracowników, powołane będą w charakterze ciała doradczego dla przywódcy, rady mężów zaufania. Zadaniem rady jest pogłębianie wzajemnego zaufania we wspólnocie przedsiębiorstwa, omawianie przedsięwzięć na większą skalę, które zmierzają do poprawy losu pracowników, regulowanie przepisów pracy, zwłaszcza ochrony przedsiębiorstwa, wzmacnianie spójności wszystkich członków przedsiębiorstwa między sobą, oraz dążenie do rozwiązania wszelkich sporów we wspólnocie przedsiębiorstwa. Poszczególne funkcje może rada powierzyć pojedynczym członkom.

Mężem zaufania może być ten, kto ukończył 25 lat życia, jest przynajmniej od roku w danym przedsiębiorstwie, a przynajmniej od dwóch lat pracuje w danej gałęzi produkcji. Musi on posiadać wszelkie prawa honorowe obywatelskie, należeć do niemieckiego frontu pracy. Jeżeli nie da się powołać rady mężów zaufania w jakimś przedsiębiorstwie, wówczas powiernik pracy może sam mianować mężów zaufania. Rada mężów zaufania jest powoływana wedle życzenia przywódcy przedsiębiorstwa.

Urząd męża zaufania jest honorowy i nie może być wynagradzany. Powiernik pracy ma prawo odwołać męża zaufania.

Większość rady mężów zaufania ma prawo odwołać się od za rządzenia przywódcy przedsiębiorstwa w sprawie warunków pracy do powiernika pracy.

Powiernik pracy

Dla większych okręgów gospodarczych mają być mianowani powiernicy pracy. Zadaniem ich jest dbać o utrzymanie pokoju pracy. Do tego celu mają oni kontrolować rady mężów zaufania, w określonych ustawą wypadkach powoływać i odwoływać mężów zaufania, rozstrzygać sprawy odwołania większości mężów zaufania, spełniać przy większych wymowieniach czynności, należące

dotąd do komisarzy demobilizacyjnych, ustanawiać przepisy o pracy i taryfy pracy, oraz pilnować ich przeprowadzania, współdziałać w wymiarze społecznej sprawiedliwości honorowej, oraz współdziałać z ministrem pracy i ministrem gospodarki.

Większe wymowienia pracy nie mogą nastąpić bez zgody powiernika pracy, bez zachowania terminu ochronnego 4-tygodniowego, który może być przedłużony przez powiernika do dwóch miesięcy.

Kto przekreśla lub zwalcza rozporządzenia, wydane piśmiennie przez powiernika pracy, podlega karze pieniężnej. W szczególności zaś ciężkich wypadkach może być grzywna zastąpiona karą więzienia. Kara może być orzeczona tylko na wniosek powiernika pracy.

W kwestiach zasadniczych lub ogólnych powiernicy pracy powołują rady doradcze rzeczoznawców z różnych gałęzi gospodarczych swego okręgu.

Przepisy pracy i przepisy taryfowe

W każdym przedsiębiorstwie, liczącym ponad 20 pracowników, przywódca wydać musi przepisy wewnętrzne. Ustawa przewiduje szczegółowo, co musi być w przepisach tych zawarte. Postanowienia przepisów wewnętrznych są dla członków przedsiębiorstwa prawnie obowiązujące, powiernik pracy może, w myśl opinii ustalonej w komisji rzeczoznawców, wytyczyć linie zasadnicze prze-

pisów wewnętrznych i umów o pracę. Przepisy taryfy są dla objętych niemi stosunków pracy wiążące prawnie.

Społeczne sądownictwo czci

Każdy, przynależny do wspólnoty przedsiębiorstwa, ponosi odpowiedzialność za sumienne wypełnianie swoich obowiązków. Ustawa przewiduje wypadki, w których ma być stosowane sądownictwo czci społecznej. Dotyczy one zarówno niewypelnienia obowiązków przez pracowników, jak i nadużycia stanowiska przez kierowników w przedsiębiorstwie. Sądownictwu temu nie podlegają urzędnicy i żołnierze.

Karami, stosowanymi przez sądownictwo czci, są: ostrzeżenie, nagana, kara porządkowa pieniężna do 10.000 marek, pozbawienie prawa zajmowania stanowiska przywódcy przedsiębiorstwa lub męża zaufania, i wreszcie wydalenie z dotychczasowego zajęcia.

Sąd czci społecznej zostaje powołany na zarządzenie powiernika pracy dla jego okręgu. Sąd czci składa się z sędziego państwowego, jako przewodniczącego, oraz z jednego przedsiębiorcy i jednego męża zaufania, jako ławników. Ławników mianuje sędzia przewodniczący z listy, przedstawionej przez Niemiecki Front Pracy.

Od orzeczenia sądu czci dopuszczalne jest odwołanie do trybunału czci Rzeszy, który składa się z dwóch wyższych sądowników, oraz jednego przedsiębiorcy i jednego męża zaufania.

Budżet Oświaty

O 1 milion zredukowano uposażenia nauczycieli zagranicą

Sejmowa komisja budżetowa omawia dziś od rana budżet Ministerstwa Oświaty.

Ogólna cyfra wydatków w tym dziale wynosi 311.183.530 zł. to jest o 158 milionów mniej niż w roku bieżącym. Cyfry te świadczą dobitnie w jakim tempie za rządów sanacyjnych postępuje redukcja wydatków na oświatę, przy równoczesnym ogromnym wzroście potrzeb. W szkolnictwie powszechnym w porównaniu z r. 1929/30 wydatki spadły o 70 milionów a ilość nauczycieli o 4.500. Podczas gdy liczba dzieci w wieku szkolnym wzrosła w tym samym czasie o 1.400.000 dzieci.

Ogólna liczba dzieci w wieku szkolnym pozostających poza szkołą, wynosi 458.000. Wobec tego załamała się całkowicie realizacja nauczania powszechnego w Polsce. W preliminarzu na rok przyszły wydatki na uposażenia wynoszą 285.229.900 to jest 91 proc. budżetu. W administracji szkolnej wydatki osobowe uległy znacznemu obniżeniu spowodu redukcji i to dwu etatów: wydatki ogólne zmniejszono o 2.898.000 zł. spowodu zniesienia zasiłków na opłaty szkolne dla dzieci funkcjonariuszów państwa wych. W szkolnictwie powszechnym ilość etatów zmniejszyła się z 68.085 na 67.585 to jest o 500 spowodu niezamieszczenia w preliminarzu przewidzianej w roku poprzednim, lecz nie uruchomionej liczby 500 etatów.

Program uroczystości

Ku czci Powstania Styczniowego

Ku uczczeniu 71-ej rocznicy Powstania Styczniowego odbędzie się w stołecy, z inicjatywy Towarzystwa Przyjaciół Weteranów 1863 r., szereg uroczystości. W przeddzień uroczystości w niedzielę 21 b. m. punktem kulminacyjnym obchodu będzie tradycyjny pochód pod Krzyż Traugutta.

Zbiórka organizacji nastąpi w niedzielę 21 b. m. o godzinie 12.45 w południe na placu Piłsudskiego. Przed wyruszeniem pochodu weterani 1863 r. w asyście wszystkich pocztów sztandarowych, biorących udział w manifestacji złożą wieniec na Grobie Nieznanego Żołnierza.

Do pochodu dołączą się również uczestnicy uroczystej akademii, którą ku czci powstania odbędzie się, o godz. 11-ej w sali Rady Miejskiej. Wstęp na akademię za zaproszeniem.

Wieczorem, o godz. 20-ej, odbędzie się w Domu Żołnierza na Pradze Garnizonowy Obchód Powstania Styczniowego. Nazajutrz w poniedziałek jako we właściwą rocznicę odbędzie się o godz. 10 rano, w kościele garnizonowym, przy ul. Długiej, nabożeństwo żałobne za poległych i zmarłych uczestników Powstania Styczniowego.

O godz. 11.30 nastąpi otwarcie Świąticy Weterańskiej w Domu Żołnierza. Poczynione zostały kroki, aby plac przed tym Domem został nazwany „Placem Weteranów 1863 r.”, na co władze miejskie wyraziły już swą zgodę.

Święto powstańcze zakończy o godz. 20-ej w teatrze Wielkim uroczyste przedstawienie rapsodu bohaterskiego Kończyńskiego p. t. „Emilia Plater”, poprzedzone okolicznościowym przemówieniem.

Nowi posłowie

Główna Komisja Wyborcza ustaliła już nazwiska posłów, którzy wchodzić do Sejmu, w miejsce skazanych wyrokiem brzeskim pp. Barlickiego, Ciołkosa, Dubois, Libermana, Kiernika i Witosa.

Do Sejmu wejdą: pp. Maciej Rajta, b. marszałek Sejmu, i Józef Steinhof, rolnik, do Klubu Ludowego; prof. Ludwik Kulczycki do NPR; Adam Kuryłowicz, prezes Związku Zawodowego Kolarzy do PPS, oraz Roman Janowski, księgarz, i Marjan Cieplak, nauczyciel, którzy zostali postawieni na liście Centrolewu, ale ostatnio przeszli do sanacji. P. Cieplak powraca zresztą do sanacji powtórnie.

Nowy senator

Senator Stanisław Kobylński z Chrześ. Demokracji złożył swój mandat, a w miejsce jego wchodzi p. Kędzior, wicemarszałek Sejmu śląskiego. Sen. Kobylński został świeżo mianowany notariuszem.

Konflikt b. wojewody z ziemianinem przed Sądem Obywatelskim

Duże zainteresowanie opinii w Małopolsce Wschodniej wywołują wiadomości o konflikcie między jednym z tamtejszych właścicieli ziemskich, p. R. a b. wojewodą tarnopolskim, p. Moszyńskim, i o niezwykłym sposobie załatwienia tego konfliktu. P. R., właściciel wielkich majątków leśnych, miał niejednokrotnie sprawy z władzami, zarówno o wymiar podatków, jak i o wyręby leśne. Sprawy te jednak toczyły się normalnymi drogami, a podobno skończyły się w jednym wypadku nałożeniem na p. R. ogromnej grzywny pieniężnej, za nieostrożność się do przepisów o wyrębach. W ostatnich miesiącach za-

szedł między p. R. a b. wojewodą Moszyńskim jakiś nowy konflikt. Niewiele o nim wiadomo, ale osobliwość jego polega na sposobie, w jaki ma być załatwiony. Mianowicie, powołana została do rozpatrzenia sprawy specjalna komisja, zwołana z wysokich dygnitarzy. Prezesem jej jest gen. Górecki, prezes BGK, zastępcą jego p. Stefan Starzyński, wiceprezes tego Banku, a członkami dyrektor Departamentu Podatkowego Min. Skarbu, p. Koszko, szef gabinetu Ministra Spraw Wewnętrznych, p. Śliwiński, i zastępca szefa Kancelarii Cywilnej Prezydenta RP., dr. Skowroński. Komisja odbyła już kilka posiedzeń.

Deficyt w grudniu 18'2 miliona

Coraz większe wydatki

Dochody państwowe w grudniu ub. r. osiągnęły wysokość 175 milionów zł., a wydatki — 193'7 miliona. A więc grudzień przyniósł nam deficyt w wysokości 18'2 mil. zł.

Od początku roku budżetowego, t. j. od kwietnia 1933 r. do 1-go stycznia b. r. ogółem dochody państwa wyniosły 1.389 mil. zł., a wydatki 1.581 mil. zł. W

ciągu więc tych dziewięciu miesięcy deficyt budżetowy wyniósł zł. 182'7 mil.

Deficyt w grudniu nieco się zmniejszył w porównaniu do listopada. Jednak od czasu emitowania „Pożyczki Narodowej” wydatki państwowe wyprzedzają niepokojący wzrost, co zdaje się wskazywać na zmniejszenie „wysilków” w kierunku kompresji wydatków.

„Pojednawcza oferta Hitlera unicestwiona”

Niemieckie komentarze do listu Neuratha

BERLIN, 17.1. Konsul niemiecki w Genewie wręczył generalnemu sekretarzowi Ligi odpowiedź rządu niemieckiego na zaproszenie do wzięcia udziału w dyskusji nad sprawą Saary. Odpowiedź ta brzmi:

„Panie sekretarzu generalny. Potwierdzając z podziękowaniem odbiór pańskiego pisma z dnia 15 stycznia, mam zaszczyt zakomunikować panu, że rząd niemiecki mimo pełnego uznania dla stanowiska, wysuniętego na posiedzeniu rady Ligi z dn. 15 stycznia, musi jednak z żalem powstrzymać się z zasadniczych powodów od udziału w obradach rady Ligi nad punktem 26 porządku dziennego.

Proszę przyjąć... i t. d.

(—) Von Neurath“.

BERLIN, 18.1. (PAT.). — W komentarzach do odpowiedzi rządu Rzeszy prasa niemiecka podkreśla, że stanowisko niemieckie nie powinno zaskoczyć nikogo, a najmniej już zaskazujących, gdyż stanowi ono konse-

kwencję wystąpienia Rzeszy z Ligi.

„Berliner Tageblatt” insynuuje, że koła, które żądały zaproszenia Niemiec, starać się będą najgorliwiej wyzyskać ich nieobecność. Dziennik ostrzega przed „nadużywaniem” obecnej sytuacji, oświadczając, iż oznaczałoby to kompromitację Ligi Narodów.

Według korespondenta genewskiego „Boersen Ztg.” koła polityczne Genewy, nawet takie, których nie można posądzać o sympatię dla Niemiec, mówią o „unicestwieniu przez Francję pojednawczej oferty kanclerza Hitlera”.

„Der Tag” wyraża zadowolenie spowodu odrzucenia przez min. Neuratha wszelkiej próby podważenia stanowiska niemieckiego wobec instytucji genewskiej. Genewa będzie musiała czasem oswoić się z myślą, iż decyzje Rzeszy z 14 października i 12 listopada ub. r. są ostateczne.

Francja wymawia

Traktat handlowy z Niemcami

BERLIN 17.1. Rząd francuski złożył za pośrednictwem ambasadora w Berlinie notę z wypowiedzeniem traktatu handlowego francusko-niemieckiego, zawartego w roku 1927. Wypowiedzenie to rozpocznie się dnia 19 b. m.

Jednocześnie rząd francuski zawiadamia, iż gotów jest podjąć nowe rokowania celem uregulowania wzajemnego obrotu handlowego.

BERLIN 18.1. (PAT.). W związku z wypowiedzeniem przez Francję traktatu handlowego z Niemcami

„Voelkischer Beobachter” pisze:

Wobec zarządzeń, wyraźnie wskazujących, że Niemcy starały się uniknąć dalszego zaostrzenia konfliktu gospodarczego z Francją, wypowiedzenie traktatu handlowego przez nią wywołać musi w Niemczech zdziwienie. Należy również w interesie stosunków politycznych żywić nadzieję — pisze dziennik — że nowe rokowania, na które zgodzą się oba rządy w duchu zgodnej współpracy, wkrótce doprowadzą do pożyśnionego wyniku.

Triumfalny pochód

Emilji Plater

Trzy dalsze przedstawienia „Emilji Plater” dane będą w niedzielę 21 b. m. o godz. 12 ej w pol., w poniedziałek o godz. 8-mej wiecz. i we wtorek o godz. 8 mej wiecz.

Fascynujący rapsod bohaterski Konczyńskiego „Emilja Plater” wywołał olbrzymie zainteresowanie. Do Teatru Wielkiego na przedstawienia wyprzedane do ostatniego miejsca spieszny ta druga Warszawa, ta głębsza, dla której świat idei, honoru i wolności nie jest przekrzykiem ani facycją międzynarodowego snoba. Żywiłowy temperament dramaturga i potęga jego słowa działają jak ożywiony prąd, który wzrusza i wstrząsa do głębi.

Eugenja Godłowska w przeslicznie stranej roli hrabianki Emilji staje

się ulubienicą widzów. Znakomita postać jej. Giełguda daje Wyrzykowski. Doskonałe figury tworzą pp. Wojdalińska, Batrym, Działosz, Freyman, Włosiński, Leśmowski, Miśk, Słupski i inni. Cały zespół świetnie zgrany darzony jest burzliwymi oklaskami.

Kasy Teatru Wielkiego i Orbiu tel. 601-00 sprzedają już bilety na wszystkie trzy przedstawienia bez dopłaty. Najlepiej zawczasu zapłacić sobie miejsce. Fotela na parterze już od 5-go rzędu wraz z dopłatami na P. P. Cz. K. i zł. 70 gr., krzesła na balkon i na I. p. i zł. 70, balkon II p. i zł. 05, III p. 35 gr., IV p. 50 gr.

(Kom.)